

Список використаних джерел

1. Попадинець Г. Правова культура як важливий елемент правової системи України. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2014. № 782. С. 123–128.
2. Атаманова Н. В., Дяченко О.В. Правова культура та її роль у формуванні правопорядку сучасної української держави. *Нове українське право*. 2022. Вип. 1. С. 82–87.
3. Дзюбак Т. Т. Правове виховання і правова культура: синергія у зміцненні демократичних інститутів сучасної України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 7. С. 382–284.
4. Федуняк І.О., В. Б. Кушлик Правова культура та юридична відповідальність: взаємозалежність і вплив на забезпечення правопорядку в сучасному суспільстві. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Вип. 91: ч. 5. С. 266–270.
5. Книгницький М. М. Поняття та сутність правової культури і процесу застосування права. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 190–194.
6. Барабаш О. О. Правосвідомість, правопорядок та законність як чинники правомірної поведінки. *Forum Prava*. 2018. № 3. С. 6–12.
7. Шай Р. Я. Правопорядок і законність як ознаки правової держави. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2014. № 801. С. 115–120.
8. Назаренко О.А., Харченко Н.П. Правопорядок як мета і результат правового регулювання в умовах воєнного стану. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. № 1 (25). С. 130–140.

Назимко Єгор Сергійович, заступник директора Департаменту освіти, науки та спорту МВС України – начальник відділу науки та інновацій, доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Відповідно до положень ст. 1-1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року № 1207-VII, деокупація – це комплекс заходів державної політики, наслідком яких є повна відсутність на території України, що була тимчасово окупована, збройних формувань Російської Федерації і окупаційної адміністрації Російської Федерації та встановлення загального ефективного контролю України на цій території (повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України та відновлення конституційного ладу України на цій території) [1]. В науці державна політика у сфері деокупації тимчасово окупованої території України визначається як комплекс визначених цілей, завдань та напрямів діяльності компетентних органів та громадянського суспільства, що спрямовані на відновлення територіальної цілісності та суверенітету України над тимчасово окупованою територією, нівелювання потенційних загроз зі сторони Російської Федерації, здійснення планової діяльності стосовно створення умов та визначення можливостей реалізації військових, політико-дипломатичних, організаційно-правових заходів щодо звільнення тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим, Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей» [2, с. 515]. Процес деокупації має мети убезпечити громадян від насильницьких дій громадян країни-агресора в подальшому і не допустити повторення окупації. Окрім того, правоохоронні органи повинні здійснювати на деокупованих територіях заходи з виявлення та притягнення до покарання зрадників і колаборантів [3, с. 22].

Отже, деокупація охоплює два головні аспекти: а) процес видворення або знищення російських окупаційних військ із окупованої території, б) відновлення конституційного ладу України, повернення української юрисдикції на окупованих територіях. М. Котелюх зазначає, що поняття деокупації повинно включати ще один важливий аспект: ліквідацію наслідків діяльності окупаційної адміністрації політичного, культурного, ідеологічного характеру [3, с. 22].

Основним державним органом, на який покладено обов'язок здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях, є Міністерство внутрішніх справ України. Діяльність Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Державної міграційної служби України як структурних підрозділів МВС України у сфері забезпечення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України, а саме:

– Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує громадську безпеку і порядок, охорону прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидію злочинності, а також надає визначені законом послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги;

– Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, призначеним для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів

громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з іншими органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань, організованих злочинних груп та організацій. У мирний час Національна гвардія України входить до складу сил безпеки і виконує правоохоронні функції, а також розвиває спроможності, необхідні для виконання завдань у складі сил оборони. Із введенням воєнного стану Національна гвардія України приводиться в готовність до виконання завдань за призначенням в умовах дії правового режиму воєнного стану, входить до сил оборони, виконує завдання та підпорядковується відповідно до положень Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [4] та Закону України «Про Національну гвардію України» [5];

– Державна прикордонна служба України є правоохоронним органом спеціального призначення, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону України;

– Державна служба України з надзвичайних ситуацій є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, проведення аварійно-рятувальних робіт, пожежогасіння, пожежної та техногенної безпеки, роботи рятувальних служб під час аварій, а також гідрометеорологічної діяльності;

– Державна міграційна служба України є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, зокрема біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [6, с. 32–33].

Але саме до переліку повноважень Національної поліції України входить основна маса повноважень, спрямованих на здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях. Не слід забувати, що основною функцією діяльності Національної поліції України є здійснення комплексу організаційно-правових заходів з метою попередження чи запобігання адміністративним та кримінальним правопорушенням.

Під час здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях основним завданням Національної поліції України є участь у забезпеченні та реалізації заходів правового режиму воєнного надзвичайного стану, які можуть виконуватися територіальними та міжтериторіальними органами Національної поліції самостійно або у співпраці з іншими органами публічного адміністрування (органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування) шляхом виконання спеціальних завдань. Такими органами можуть бути Національна гвардія України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, Державна служба з надзвичайних ситуацій.

Здійснення правоохоронної діяльності Національною поліцією на деокупованих територіях може здійснюватися за такими напрямками:

1) визначення стану захищеності території від потенційних загроз з метою забезпечення можливості реалізації відповідними підрозділами своєї правоохоронної функції в межах визначеної компетенції;

2) забезпечення інформаційної безпеки шляхом унеможливлення інформаційних операцій, масових заворушень, закликів до вчинення дій, що загрожують громадському порядку;

3) забезпечення міграційної безпеки;

4) забезпечення та захист дорожнього руху через деокуповані території [6, с. 37].

Забезпечення мінної безпеки як критично важливого елементу забезпечення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях є завданням, покладеним як на Національну поліцію України, так і на Державну службу України з надзвичайних ситуацій. Так, відповідно до Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 року № 1052, основними завданнями Державної служби України з надзвичайних ситуацій є:

1) реалізація державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

2) здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб;

3) внесення на розгляд Міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики у зазначених сферах;

4) виконання функцій компетентного органу у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки [7].

До здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях залучаються військові частини (підрозділи) Національної гвардії України, на які покладено функції з охорони громадського порядку, територіальні органи Національної поліції України в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях і місті Києві, а також їх відокремлені підрозділи.

Взаємодія між Національною гвардією України та Національною поліцією України щодо здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях реалізується шляхом: спільного патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць; забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона; проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць. Під час здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях Національна поліція України взаємодіє з Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною службою України з надзвичайних ситуацій та Державною міграційною службою України.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квіт. 2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18/ed20220507#Text>
2. Логвиненко Б. О. Адміністративно-правове забезпечення деокупації та реінтеграції окупованої території Автономної республіки Крим та міста Севастополя. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 2. С. 126–130.
3. Котелюх М. Особливості забезпечення охорони правопорядку на деокупованих територіях. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. Спец. вип. № 1. С. 20–26.
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
5. Про Національну гвардію України: Закон України від 13 берез. 2014 р. № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>
6. Особливості здійснення правоохоронної діяльності на деокупованих територіях: навч. посіб. / Є. С. Назимко, Т. І. Пономарьова, С. В. Лосич та ін. Київ: Алерта, 2024. 242 с.
7. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1052. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text>

Науменко Сергій Геннадійович, доцент кафедри економіко-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології НАВС, доктор філософії в галузі права

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Одна з найпоширеніших цитат серед фахівців з комплаєнсу – «гроші не зупиняються на кордоні». Це речення пов'язане з блискучою роботою письменника та журналіста Олівера Буллоу «Грошокрай» (Oliver Bullough, «Moneyland») [1]. Цей вислів чудово відображає реальність, особливо якщо врахувати транснаціональний характер фінансової злочинності. Постійний рух світової економіки до глобалізації та взаємопов'язаність фінансових систем створили майже ідеальну основу для злочинів, пов'язаних з веденням тіньового бізнесу.

Результатом є зростання стійких, невлених глобальних мереж фінансової злочинності, здатних відмивати доходи від злочинів, таких як незаконний обіг наркотиків, торгівля людьми та шахрайство, які впливають на великі верстви населення, в яких ці мережі працюють.

Оцінки глобального відмивання грошей різняться, але Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC) оцінює його в діапазоні від 2 % до 5 % світового ВВП, що становить від 800 млрд до 2 трильйонів доларів США щорічно. У трендах 2025–2026 років спостерігається стрімке зростання використання криптовалют для легалізації доходів, а також висока залученість ринку нерухомості (до 74 % великих схем). При цьому правоохоронні органи в усьому світі виявляють та конфіскують менше ніж 1 % від загального обсягу незаконних фінансових потоків [2].

Європол оцінює вартість підозрілих фінансових транзакцій у Європі в сотні мільярдів євро щороку. Згідно з їхніми звітами, обсяг незаконних фінансових потоків становить приблизно 1,3 % від ВВП Євросоюзу.

Згідно зі звітом *EU SOCTA 2025* майже 70 % злочинних мереж, що діють в ЄС, використовують той чи інший вид відмивання грошей для фінансування своєї діяльності та приховування активів, а статистика ефективності конфіскації залишається критично низькою: за даними Європолу та Transparency International, правоохоронні органи ЄС конфіскують лише 1,1 % – 2,2 % від загальних об'ємів злочинних доходів. Тобто